

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ, ПРОБЛЕМИ, РИЗИКИ

© Скопенко Н.С., 2010

Розглянуто основні напрямки інноваційного розвитку хлібопекарської галузі України в сучасних умовах, визначено головні проблеми та перспективи. Виділено елементарні ризики, що супроводжують інноваційну діяльність, і основні чинники, що їх спричиняють.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, ризик, чинники ризику, хлібопекарська галузь.

The basic directions of Ukrainian bakery industry innovative development are examined in the article. The main problems and prospects industry development are certain. The complex of elementary risks, that accompany innovative activity, and basic factors of influence, are selected.

Keywords: innovations, innovative development, risk, risk factors, bakery industry.

Постановка проблеми

Загальні тенденції розвитку ринкових економічних систем свідчать, що найефективнішою є діяльність суб'єктів господарювання, котрі обирають інноваційну модель розвитку. Для успішного господарювання в сучасних економічних умовах, для зміцнення позицій підприємства на ринку необхідно постійно удосконалювати існуючі товари, технології виробництва, методи їх реалізації, впроваджувати технічні нововведення, розробляти нові товари і виводити їх на ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Актуальність проблем інноваційного розвитку зумовлює постійну увагу дослідників до його різних аспектів. Питанням управління інноваційним розвитком підприємства як головної умови підвищення ефективності діяльності та максимального використання власних конкурентних переваг приділяють багато уваги сучасні науковці, такі як С. Ілляшенко, Е. Кондратенко, Н. Краснокутьса, О. Устенко, Л. Федулова, Р. Фатхутдинов, Д. Черваньов, Н. Чухрай та інші.

Однак, інноваційний шлях розвитку підприємства завжди пов'язаний зі значним ризиком. Тому врахування в діяльності суб'єктів господарювання фактора ризику дає змогу отримати позитивний ефект при проведенні інноваційних розробок та реалізації інвестиційних проектів за мінімально можливих втрат.

Останнім часом наукова та прикладна проблематика ризик-менеджменту отримала розвиток у наукових розробках багатьох науковців: І. Балабанова, В. Вітлінського, В. Гранатурова, В. Глуценка, С. Ілляшенка, В. Москвина, О. Устенко, Є. Уткіна, М. Хохлова, В. Черкасова, Д. Штефанича, О. Ястремського та інших. Їх праці присвячені дослідженню сутності ризику, визначенню факторів і причин його виникнення, характеристик методів оцінювання та управління окремими видами ризику (виробничим, фінансовим, інноваційним, інвестиційним).

Однак, незважаючи на актуальність питання інноваційного розвитку, до цього часу недостатньо відображені особливості аналізу зовнішніх і внутрішніх ризиків у сфері розроблення та впровадження у виробництво промислової продукції, не всебічно висвітлені практичні аспекти управління ризиком із врахуванням галузевої специфіки.

Постановка цілей

Сучасний стан наукового опрацювання відзначених проблем вимагає обґрунтування основних напрямів інноваційної діяльності хлібопекарських підприємств, визначення перспектив та ризиків з урахуванням специфіки функціонування суб'єктів господарювання. Представлена робота має на меті дослідити сукупність різновидів ризику, що супроводжують інноваційну діяльність підприємств хлібопекарської галузі на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу

Хлібопекарська галузь України відіграє визначну соціальну та стратегічну роль у житті суспільства, задовольняючи потреби населення в основному харчовому продукті.

Науково-технічний прогрес на підприємствах хлібопекарської промисловості є частиною єдиної науково-технічної політики держави, що визначає цілі й пріоритети інноваційної стратегії та механізм її реалізації органами державної влади. Саме держава повинна передбачати пошук оптимальних шляхів розвитку виробництв, методи та способи їхньої фінансової підтримки, розроблення законодавчо-правових заходів, спрямованих на стабілізацію економіки підприємств.

На підприємствах хлібопекарської галузі використання організаційно-економічних засад НТП сприятиме:

– здійсненню глобальної реструктуризації підприємств, скерованої на повне й ефективне використання виробничих потужностей, що дасть змогу забезпечити стійкий попит на кваліфікованих працівників, здатних виробляти високоякісні хлібопродукти, конкурентоздатні як на внутрішньому, так і на світовому ринках;

– істотному підвищенню рівня заробітної плати працівників, забезпеченню гарантованості праці та мотивованості, що призводить до посилення інтенсивності й продуктивності праці, а також ліквідації пошуку додаткових джерел доходу, необхідних для забезпечення нормальної життєдіяльності, розробленню системи оплати праці, що передбачає скорочення не виправдано великої різниці у рівнях заробітку різних категорій працівників (такого співвідношення можна досягти шляхом встановлення відповідних коефіцієнтів відповідно до складності праці, відповідальності за прийняті рішення, умов виконання та трудомісткості робіт);

– проведенню комп'ютеризації та автоматизації виробничих, технологічних, управлінських, обслуговувальних процесів, спрямованих на забезпечення контролю за веденням процесів виробництва продукції та дотриманням встановлених правил ведення їхньої організації.

Інноваційні процеси є стратегічним напрямком, здатним:

- забезпечити продовольчу безпеку України;
- збільшити економічний потенціал країни;
- підвищити конкурентоздатність продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках;
- поліпшити якість і підвищити рівень життя населення.

Водночас, слід зауважити, що стійкість економічної системи будь-якого виду час від часу порушується, особливо у випадку несумісності внутрішніх і зовнішніх її факторів [2–4]. Однією із головних внутрішніх сфер, що стримує інноваційний розвиток галузі, вважається слабкий технологічний розвиток виробництва.

Тому становлення нового етапу розвитку хлібопекарської галузі визначить докорінна зміна технологічного способу виробництва, розроблення нових підходів до використання факторів виробництва, формування нових взаємин людей у процесі виробництва. Визначальним чинником переходу може стати перехід від ресурсомістких до ресурсощадних, наукомістких, високоефективних безпечних технологій, що забезпечують глибоку переробку сировини у високоякісну продукцію.

Створення нових поколінь техніки має позитивне значення для нарощування економічного потенціалу країни, збільшення валового внутрішнього продукту, що забезпечує незалежність і безпеку країни, найефективніше використання інтелектуального потенціалу населення, розвитку ринкових відносин, пропорційного розвитку різних галузей виробництва і, як результат, – входження України в число високорозвинених країн.

Поряд із цим, відновлення устаткування сприяє значному збільшенню обсягу виробництва товарів, необхідних для повного забезпечення ними потреб населення; виробництву нових видів товарів, що якісно відрізняються споживчими властивостями від товарів, які випускалися раніше; підвищенню екологічної безпеки товарів та покращанню стану навколишнього середовища; усуненню диспаритету цін на різні види ресурсів, підвищенню науково-технічного рівня виробництва і вивільненню на цій основі працівників для спрямування їх в інші сфери економіки шляхом створення нових робочих місць.

На жаль, вітчизняні виробники хлібопекарського устаткування пропонують продукцію, що не відповідає світовим тенденціям. Як правило, порівняно з імпортним, аналогічне українське устаткування є менш технологічним, більш енергоємним, менш надійним в процесі експлуатації. Як стверджують керівники хлібопекарських підприємств, ефективність ярусної німецької печі MIBE у кілька разів вища, ніж вітчизняної хлібопекарської печі. Сьогодні за співвідношенням ціна/якість найприйнятніший (оптимальним) варіантом можна вважати:

– хлібопекарські печі (для підприємства з виробничою потужністю до 100 т/добу) словенського виробництва Гостол-гопан;

- тістоподільні машини німецького або словенського виробництва;
- машини тістомісильні російського (Шебекино) або німецького (ДЮСНА) виробництва;
- формувальні машини італійського або чеського виробництва;
- автомати для виробництва дрібних булочних виробів (масою 30–80 грамів) російського виробництва;
- пакувальне устаткування чеського та словацького виробництва.

Тому на великих промислових підприємствах, як правило, встановлюють технологічні лінії з автоматичним, програмованим, високотехнологічним імпортним устаткуванням. Проте, єдиною перевагою облаштування підприємства вітчизняним устаткуванням є відносна економія як на його придбанні, так і на монтажі та ремонті.

Аналіз діяльності хлібопекарних підприємств показав, що впровадження організаційно-економічних розробок сприяє зниженню матеріало-, енерго-, трудомісткості виробництва продукції; випуску на цій основі дешевших якісних видів хліба, хлібобулочних й інших виробів; підвищенню ефективності виробництва, одержанню додаткового прибутку, необхідного для здійснення відтворювальних процесів на розширеній основі та розвитку інфраструктури підприємств; звільненню працівників від виконання важких робіт та робіт у несприятливих умовах; підвищенню зайнятості різних категорій населення і зниженню рівня безробіття;

підвищенню матеріального добробуту працівників; активній участі працівників у керуванні виробництвом, посиленню зв'язку науки з виробництвом.

Всі організаційно-економічні проблеми впровадження інновацій на хлібопекарських підприємствах можна об'єднати в дві групи: кількісні та якісні. Своєю чергою, до складу кількісних можна зарахувати: випуск продукції відповідно до потреб населення певного регіону; збільшення обсягу реалізації продукції за рахунок впровадження її на нових ринках збуту; підвищення частки вироблення престижної продукції, зниження собівартості продукції тощо. До якісних показників організаційно-економічного рівня віднесено такі, як: поліпшення якості продукції; розширення асортименту та створення нових видів продукції; заміна устаткування технікою нового покоління; підвищення експлуатаційної надійності устаткування; розвиток інтеграційних процесів.

До однієї із ключових позицій продовольчої безпеки належить «оздоровлення» асортименту хлібобулочних виробів з метою найповнішого задоволення потреби людини в основних речовинах: білках, жирах, вуглеводах, мікронутрієнтах (вітамінах, мінеральних речовинах). Для вирішення цієї проблеми дослідження проводять за двома напрямками: розроблення асортименту виробів для профілактичного і лікувального харчування; моделювання раціонального асортименту хлібної продукції для конкретних регіонів з врахуванням кліматичних, демографічних, екологічних та інших особливостей.

Усі хлібобулочні вироби можна поділити на декілька основних груп: хліб з пшеничного борошна, хліб з житнього борошна, хліб з суміші житнього та пшеничного борошна, булочні вироби.

Враховуючи ситуацію на ринку, в асортиментному ряду хлібобулочних виробів назріла проблема зміни акцентів. Продовжують скорочуватися обсяги випуску пшеничного та житнього хліба, збільшується випуск хліба із суміші житнього та пшеничного борошна (зростання на 10–12 % щороку), булочних виробів (зростання 5–6 % на рік), дієтичних булочних виробів (зростання 14–16 % на рік).

Проте варто зазначити, що з кожним роком асортимент хлібобулочних виробів розширюється переважно за рахунок дорогого сегменту, зокрема виробів із різними наповнювачами і посипаннями (плющеного зерна, прянощів, горіхів, соняшнику, кунжуту, цибулі, родзинок, інжиру, кураги тощо). Створено велику та різноманітну групу хлібобулочних виробів для профілактичного харчування: це вироби з використанням харчових добавок для різних вікових груп населення, зокрема для дітей, працівників важких професій, людей, які проживають у несприятливих зонах з різними видами забруднень – індустріальних, хімічних, радіоактивних.

Враховуючи існуючі тенденції на ринку хлібобулочних виробів, пріоритетними шляхами інноваційного розвитку підприємств галузі є: підвищення якості продукції, постійне оновлення асортименту, збільшення номенклатури продукції, розширення цільових ринків.

Підприємство може виступати в ролі новатора, тобто використовувати нові технології й розробки для створення та вдосконалення продукції, що відповідатиме потребам сучасного споживача. Перевагами такого рішення є те, що виробник одержує можливість стати лідером, але, з іншого боку, він несе певні витрати на наукові розробки, тобто іде на ризик, пов'язаний із можливою невдачею на ринку з новою продукцією.

Серед факторів, що негативно впливають на ефективність розроблення та впровадження нового товару, слід виділити: недостатню або низьку якість товару; невідповідність нового товару вимогам ринку; незначні переваги над продукцією конкурентів; непередбачувану реакцію конкурентів; незначний сегмент ринку та/або зміну сегментів споживачів; невдале позиціонування на ринку; слабку підтримку з боку каналів розподілу; зміни в макросередовищі; недостатній рівень рентабельності; організаційні проблеми тощо.

Діагностика та оцінювання ризику на стадії дослідження та розроблення товару дасть змогу зменшити імовірні втрати підприємства та обґрунтовано сформулювати асортиментний портфель підприємства. Аналіз ризику доцільно виконувати заздалегідь. Зрозуміло, у цій ситуації аналіз доводиться проводити в умовах неповної визначеності, тобто коли практично всі судження мають імовірний характер. Аналіз ризику варто здійснювати наступним чином: визначення сутності ризику → формулювання можливих наслідків → виявлення чинників (факторів) ризику [1].

За цією схемою було досліджено ризики, що притаманні стадії розробки товару, та визначено які наслідки вони викликають.

Стадію дослідження та розробки товару доречно розглядали за такими етапами:

- формування та добір ідей;
- розроблення інноваційного задуму товару та його перевірка;
- аналіз можливостей виробництва та збуту;
- аналіз цільового ринку та розроблення стратегії маркетингу виведення товару на ринок та стратегії розподілу;
- розроблення товару (фізичне втілення інноваційного задуму у новий продукт).

Кожен етап стадії дослідження та розроблення нового товару було розглянуто з погляду виникнення можливих ризиків. На нашу думку, поетапно ризики варто розглядати, починаючи з етапу розроблення інноваційного (конструкторського) задуму товару. Цьому етапу притаманні такі фактори ризику: некоректне завантаження групи проектувальників; низька пропускну здатність відділів якості та проектування щодо відбору ідей і втілення їх у нові вироби; недостатній досвід і кваліфікація персоналу; обмежена та/чи

неправильна поінформованість персоналу щодо ідеї товару, галузі його застосування; неузгодженість у роботі технологів із співробітниками виробничих, маркетингових і збутових підрозділів. Визначені чинники викликають такі ризики: порушення термінів вибору та впровадження інновацій; неузгодженість розробленої інновації з ідеєю товару; низька якість виробу; невідповідність товару очікуванням споживача, що, своєю чергою, призводить до розроблення неконкурентоспроможного товару або виробу, який важко виготовити з технологічних причин чи він занадто дорогий у виготовленні; розроблення виробу, що не відповідає вимогам ринку; запізненню з виходом на ринок.

Необ'єктивність аналізу та недостатня кваліфікація чи досвід персоналу, який аналізує можливості виробництва, зумовлює недооцінку чи переоцінку можливостей виробництва (фондоозброєності, технічного та технологічного стану, наявності трудових ресурсів тощо), забезпеченість сировиною та матеріалами, що призводить до неможливості виробництва товару взагалі або ускладнення чи неможливості виробництва намічених програм товарів відповідної якості у визначений термін у необхідному обсязі.

На етапі аналізу можливостей збуту може виникати ризик неадекватного оцінювання менеджерами відділу маркетингу обсягів випуску нового виробу через необ'єктивність аналізу, недостатній досвід та кваліфікацію персоналу, неузгодженість в роботі менеджерів відділу маркетингу із замовниками та іншими підрозділами підприємства, що свідчить про неякісні горизонтальні та вертикальні зв'язки в організації, помилки у формуванні системи розподілу ресурсів і товароруху. Внаслідок цього можуть виникнути такі управлінські проблеми: ускладнення чи неможливість доведення товарів до цільових аудиторій споживачів, труднощі зі збутом, що призводить до порушень у логістиці через перевищення ліміту готової продукції на складі, погіршення якості продукції у результаті перевищення термінів зберігання, збільшення експедиційного браку; відбувається здорожчання готової продукції через зміни у технологічному процесі; недоотримання суми очікуваного прибутку.

Під час аналізу цільового ринку та розробці стратегії маркетингу щодо виведення товару на ринок і його подальшій реалізації чинниками ризику є: необ'єктивність аналізу ринку через брак чи низку якість інформації; необґрунтованість прийнятих рішень; неправильний вибір принципів і факторів сегментації; неправильне позиціонування товару; недооцінка конкурентів; ігнорування місцевих умов і традицій у регіонах споживання, які зумовлюють ризик невідповідності фактичної структури, розмірів і поведінки цільового ринку прогнозованим і, відповідно, ризик неадекватної маркетингової стратегії виходу на ринок. У результаті цього можливі наслідки: товар не знаходить свого споживача; спостерігається невідповідність характеристик товару потребам і запитам споживачів; скорочується об'єм потенційного ринку; виявляється недостатній обсяг реалізації; виникає потреба в додаткових коштах через перевищення наміченого бюджету маркетингових заходів.

При виготовленні товару неякісна конструкторська і технологічна документація, невідповідність технологічного обладнання інноваційному задуму, застаріла чи недосконала технологія виробництва, недостатня кваліфікація персоналу та низька виконавча дисципліна призведуть до ускладнень із втіленням інноваційного задуму в реальний товар, через невідповідність реального товару ідеї за технічними, економічними, якісними та іншими параметрами, зумовить порушення термінів виготовлення дослідного зразка, освоєння виробництва та виведення товару на ринок. Можливі наслідки цього: запізнення з виходом на ринок; випуск неконкурентоспроможної продукції тобто продукції, що не відповідає вимогам ринку та споживачів; відмова замовників від нового виробу; збільшення виробничого браку; недоотримання суми прибутку від виробництва та збуту.

Узагальнимо результати дослідження різновидів ризику, наслідків та чинників, які їх викликають, у вигляді таблиці.

Основні різновиди ризику головних етапів стадії дослідження та розроблення товару

Сутність ризику	Можливі наслідки	Чинники (фактори) ризику
1	2	3
Розроблення інноваційного задуму виробу		
порушення термінів вибору та впровадження інновацій; невідповідність розробленої інновації ідеї товару; низька якість виробу; невідповідність товару очікуванням споживача	розроблення неконкурентоспроможного товару; товар, який не відповідає вимогам ринку; нетехнологічний товар; товар занадто дорогий у виготовленні; запізнення з виходом на ринок	неправильне завантаження групи проектувальників; низька пропускну здатність відділів; недостатній досвід і кваліфікація персоналу; якість інформованості персоналу; неузгодженість в роботі персоналу різних підрозділів
Аналіз можливостей виробництва		
неадекватна оцінка можливостей виробництва	неможливість виробництва товару; ускладнення чи неможливість впровадження намічених програм товарів необхідної якості в необхідний термін у необхідному обсязі	необ'єктивність аналізу; недооцінка чи переоцінка можливостей виробництва; недостатня кваліфікація персоналу

1	2	3
Аналіз можливостей збуту		
неадекватна оцінка необхідних обсягів випуску нового виробу	перевищення ліміту готової продукції на складі; погіршення якості продукції внаслідок перевищення термінів зберігання; збільшення експедиційного браку; подорожчання готової продукції за рахунок змін у технологічному процесі; недоотримання суми очікуваного прибутку від реалізації	необ'єктивність аналізу; недостатній досвід та кваліфікація персоналу; погані горизонтальні та вертикальні зв'язки в організації; помилки у формуванні системи розподілу і товароруху
Аналіз цільового ринку, розроблення стратегій маркетингу		
невідповідна кон'юнктура ринку маркетингова стратегія виходу на нього; невідповідність фактичної структури, розмірів і поведінки цільового ринку прогнозованим	товар не знаходить споживача; невідповідність характеристик товару потребам і запитам споживачів; недостатній обсяг реалізації; перевищення наміченого бюджету маркетингових заходів	необ'єктивність аналізу; необґрунтованість рішень; недостатня інформованість; помилки при сегментації; неправильне позиціонування товару; недооцінка конкурентів; ігнорування місцевих умов і традицій у регіонах споживання
Виготовлення товару (фізичне втілення задуму)		
ускладнення з втіленням інноваційного задуму в реальний виріб; невідповідність готового товару ідеї; порушення термінів освоєння виробництва та виведення товару на ринок	запізнення з виходом на ринок; випуск неконкурентоспроможної продукції; випуск продукції, що не відповідає вимогам ринку; відмова замовників від нового виробу; недоотримання суми прибутку від виробництва та збуту; збільшення кількості виробничого браку	неякісна конструкторська і технологічна документація; недостатня кваліфікація персоналу; невідповідне за своїми параметрами технологічне обладнання; застаріла технологія; низька виконавча дисципліна

Сформульовано групи ризикованих чинників (факторів) та визначено можливі негативні наслідки їхнього впливу, виділено елементарні ризики, які є типовими для будь-якого підприємства. Водночас, розв'язуючи задачу щодо визначення різновидів ризику та чинників, котрі спричиняють ці види ризику, необхідно враховувати особливості хлібопекарської галузі, які полягають у такому:

- масовість ринку;
 - виробництво товарів щоденного попиту;
 - обмежений термін зберігання товарів, що не дає змоги створювати товарні запаси продукції і призводить до зменшення обсягів реалізації внаслідок погіршення якості;
 - для хліба як продукту першої необхідності властива близька до нуля еластичність попиту;
 - формування попиту відбувається під впливом перехресної еластичності, товарними парами є майже всі продукти харчування (молочні та м'ясопродукти, яйця, риба та морепродукти);
 - наявність високого рівня конкуренції у галузі (значна кількість підприємств із малими потужностями та асортиментом, що швидко змінюється);
 - товари орієнтовані на весь ринок (сегментація: за рівнем доходів (незначна), за віком, станом здоров'я);
 - велика залежність від каналів розподілу;
 - велика кількість роздрібних торговельних точок;
 - регулювання цін на соціальні сорти хлібобулочних виробів, які становлять найбільшу питому вагу у виробництві (є найбільш масовими);
 - відсутність впливу реклами та заходів щодо просування хлібопродуктів на обсяги реалізації.
- Ці особливості впливають на ризик як в напрямі збільшення, так і зменшення рівня ризику.

Висновки

За всієї наведеній різноманітності окреслених проблем інноваційного розвитку хлібопекарської галузі основні їх причини знаходяться у виробничій сфері. Від того, як буде вирішено визначені проблеми, які механізми планується при цьому використовувати, залежатиме продовольча безпека країни в тій її частині, що представлена хлібом та хлібопродуктами.

Необхідно зазначити, що хлібопекарська галузь України має необхідний виробничий та економічний потенціал для виробництва хлібних виробів у потрібній кількості й асортименті з метою забезпечення населення якісними продуктами харчування. Порівняно з іншими галузями харчової промисловості, робота хлібопекарських підприємств характеризується відносною стабільністю та меншим ступенем ризикованості. Однак, в умовах конкурентного та суперечливого зовнішнього середовища існує можливість посилення негативних змін та ймовірності зростання ступеня ризикованості інноваційної діяльності хлібопекарських підприємств.

Перспективи подальших досліджень

Аналогічний аналіз з визначення факторів ризиків та можливих негативних наслідків їхнього впливу доцільно провести для кожного інноваційного напрямку (проекту). Проведений якісний аналіз ризику слугуватиме підґрунтям кількісної оцінки ризикованості інноваційної діяльності підприємств хлібопекарської галузі. Для розрахунку загального рівня ризикованості кожний вид елементарного ризику необхідно подати як структуру, що поєднує чинники (фактори) ризику й можливі наслідки впливу їх різних комбінацій. Ці структури можуть бути представлені у вигляді дерева рішень, таблиць чи правил логічного висновку.

Поєднанням якісних характеристик та кількісних показників оцінки ризиків можна оцінити ступінь ризику кожного інноваційного напрямку (проекту) та дати інтегральну оцінку ризику інноваційної діяльності підприємств.

1. Ільяшенко С.Н. Совершенствование подходов к оценке риска проектов инновационного развития / С.Н. Ильяшенко // *Вісник Сумського державного університету. Серія: Економіка.* – 2001. – № 6–7. – С. 100–104. 2. Ільяшенко С.Н. *Инновационное развитие рыночных возможностей: проблемы управления* / С.Н. Ильяшенко. – Сумы: Мрія-1 ЛТД, 1999. – 222 с. 3. Ілляшенко С.М. *Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навч. посібник* / С.М. Илляшенко. – Сумы: Університетська книга, 2003. – 278 с. 4. Королев Е.А. *Организационный механизм трансформации экономических систем. Проблемы теории и практики* / Отв. ред. Я. А. Поте. – Екатеринбург: Урал, 2002. – 203 с.

УДК 330.341

І.О. Совершена

Київський національний торговельно-економічний університет

УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ЦЕНТРИ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ – ВАЖЛИВА ЛАНКА ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Совершена І.О., 2010

Проаналізовано світовий досвід організації комерціалізації знань і технологій в університетах дослідницького типу, принципи роботи і проблеми офісів трансферу технологій у вищій школі, наведено рекомендації щодо створення центрів комерціалізації технологій в українських університетах та їх першочергових завдань.

Ключові слова: комерціалізація знань, дослідницький університет, трансфер технологій, центр трансферу технологій, інноваційна інфраструктура, мережа трансферу технологій.

The author analyzes the world experience in technology commercialization of university research type, principles and problems of technology transfer office in high school, gives recommendations on the establishment of technology commercialization in Ukrainian universities, their priorities.

Key words: commercialization of knowledge, university research, technology transfer, technology transfer center, innovation infrastructure, technology transfer network

Постановка проблеми

Побудова сучасної конкурентоспроможної економіки в Україні на основі інноваційної діяльності можлива тільки при функціонуванні повноцінної інфраструктури, до складу якої мають входити університети, технологічні та наукові парки, інноваційні центри, бізнес-інкубатори, інвестиційні та венчурні фонди тощо. Такі структури найефективніше забезпечують співпрацю освіти, науки, виробництва, сприяють швидкому проходженню інноваційного циклу: нова ідея – дослідний зразок – патентування – впровадження у виробництво.

Досвід розвинених країн світу свідчить, що домінуюча роль у створенні зазначених структур належить провідним університетам дослідницького типу, де поряд з підготовкою висококваліфікованих кадрів виконуються наукові дослідження та впроваджуються інноваційні розробки.

Аналіз наявної в Україні інфраструктури інноваційної діяльності на базі ВНЗ свідчить про недосконалість, якщо не практичну відсутність ланки комерціалізації знань і технологій. Це обумовлює потребу сформувати у ВНЗ відповідну ланку інноваційної інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вітчизняні та закордонні науковці постійно розглядають функції університетів у побудові національної інноваційної системи [1–5]. Вони зазначають, що сучасний університет – це вже не тільки вища школа плюс наукові дослідження, але й складна багатофункціональна структура, яка здійснює освітянську, наукову,